

Tanker om den liturgiske frihed

Af sognepræst Tine Illum

"Gudstjeneste er på én gang en højtidelig audiens hos en almægtig Gud og et glad børneselskab hos en kærlig far".

Det citat hang i lang tid på opslagstavlen. Ophavsmand ukendt. En audiens er en gammel tradition, hvor alt er velplanlagt, og hvor de indbudte forventes at kende og efterleve skrevne og uskrevne spilleregler. Til et børneselskab kan alt ske, her er der vidt spillerum, og hvis bare alle går glade hjem, har det været en god dag. Den spillevende gudstjeneste finder sted der, hvor der både er spilleregler og spillerum.

Når vi kommer i kirke søndag, kommer vi som virkelige mennesker. Ikke som en ensartet mængde. Nogle af os har det bedst med, at alt er, som det plejer. Andre trives med det uforudsigelige. Sammen holder vi af Laub og Egmosse, af fordybelse og latter, orgelmusik, dybsindige prædikener, børnekoret, rytmisk musik og alt det andet. Vi kommer sorgfulde og lykkelige, stilfærdige, højt grinende, vi kender mange, vi kender få. For nogle vender skoene bare hen mod kirken søndag morgen, og man kommer i god tid for at falde til ro inden gudstjenesten. Andre kommer væltende ind lige før bedeslagene, fordi de i dag skal til barnedåb i denne ukendte kirke. Og vi skal holde gudstjeneste sammen. Det er os, der i dag er den forsamling, der holder gudstjeneste. Os alle sammen. Vi er menigheden.

Siden 2006 har Sdr. Bjert Sogn været et "liturgisk frisogn", en betegnelse vi opfandt sammen med daværende biskop, Niels Henrik Arendt. Det betyder, at vi selv er helt ansvarlige for vores gudstjenesteliv. Også for søndagsgudstjenesten.

Nogle vil sikkert frygte, at det fører til det rene anarki; eller at det bliver præstens fikse idéer (eller organistens eller menighedsrådsformandens), eller at det vil blive en tidskrævende diskussionsklub, hvor man aldrig kan blive enige. Nogle vil tænke, at så er gudstjenesten nok fuldstændig anderledes, end de fleste andre steder.

Det er ikke sket. Søndagsgudstjenesten afviger kun meget lidt fra det, de fleste kender. Desuden udarbejder vi til hver gudstjeneste et samlet sang- og liturgiark, så alle kan se, hvad der skal ske, og hvad vi skal synge. Når vi har haft besøg af forskellige menigheder, der gerne ville se, hvordan gudstjenesten mon var her hos os, har de faktisk alle sagt (nogle lettede, og nogle lidt skuffede): "Jamen, det kunne vi jo sagtens følge med i." Det viser sig nemlig ofte, at det ikke er store omvæltninger, der skal til, for at vi kan føle os godt tilpas, men ganske små overvejelser og ændringer.

Overvejelser er der mange af. Og samtaler. Vores erfaring er, at vores sans for gudstjenesten bliver skærpet, når vi véd, at den er vores ansvar. Vores sans for gudstjenesten bliver skærpet - og vores ønske om at tale om den. Det gælder ordene i bønnerne, det gælder præstens "koreografi", det gælder overvejelser over stilhed i gudstjenesten, over at stå op og sidde ned, hvordan vi er gæstfrie, og mange andre ting. Nogleordene i både overvejelser og beslutninger er LANGSOMT – LYDHØRT – LANGSIGTET (ord vi har "fået" fra biskop Martin Modéus, Linköping Stift, Sverige. Det giver plads til åben nysgerrighed over for kommentarer og tanker, og til fortrolig og respektfuld samtale om det, der ligger os på sinde. Og det giver tryghed, for der er ikke noget, der "bare lige" bliver lavet om.

Denne samtale vil vi gerne holde i gang med ALLE, ikke bare med dem, der kommer i kirke hver søndag. Ca. en gang om måneden u har vi i stedet "Samtale om gudstjenesten lige efter gudstjenesten. De, der har lyst, tager ganske enkelt deres kirkekaffekop med op til døbefonten, hvor vi sidder og taler om, hvordan det var at være til gudstjeneste i dag. Der handler ikke om "hvad var godt" og "hvad var dårligt". Det er ikke en evaluering, men en samtale. Alle høres. Det er vi meget tydelige omkring. Måske er det allervigtigste for os netop at erfare, hvor forskellige vi er - at nadver har helt forskellig betydning for hver af os, og at vi tænker forskelligt om en indlagt stilhed i bønner og meget andet. Det er helt nødvendigt, at vi, der er særligt ansvarlige for gudstjenesten, på den måde får at vide, hvordan det var for de forskellige at være i kirke i dag. Så åbenhed og nysgerrighed i samtalerne – og i alle de sammenhænge, det kan lade sig gøre – er centralt. Til hjælp i samtalerne har vi også brugt forskellige workshops.

Vi har et gudstjenesteudvalg, nedsat af menighedsrådet. Det består af 2-3 fra rådet, præst, organist og 4-6 andre mere eller mindre hyppige kirkegængere. Gudstjenesteudvalget mødes normalt 4 – 5 gange om året. Vi har i arbejdet (også i forbindelse med store møder for alle) brugt samtale- og samarbejdsværktøjet "Gudstjeneste fra Grunden" (manual kan downloades fra GUDSTJENESTELIV.DK), så vi holder os både de menneskelige værdier, som vi har talt os frem til, for øje – og så vi har fagligheden omkring det liturgiske med. Vi har desuden skrevet tre "dogmer": 1. Det er menighedens gudstjeneste. 2. Ingen skal forberede en gudstjeneste alene. 3. Målet er ikke, at gudstjenesten er perfekt, men at den er levende.

I de forløbne år har gudstjenesteudvalg og menighedsråd haft en lang proces med inddragelse af sogneundersøgelser og møder med menigheden for at finde frem til en forholdsvis fast søndagsliturgi. Årenes samtaler har gjort det tydeligt, at det vigtige ikke kan være at jeg "får min vilje" eller "får ret", men at vi sammen udarbejder en liturgi, som er gæstfri, og som vi sammen er glade for. Processen har først og fremmest være en glæde. Den har givet gode samtaler (også med dåbsfamilier og gæster andre steder fra), fortrolighed med mange, og spændende inspiration. Naturligvis har der også været situationer, hvor vi har været nødt til at vælge noget fra, som var vigtigt for nogen. Det er svært, men kan ikke undgås. Nogle ønskede flere lægmandslæsninger, andre ønskede udgangsbønnen tilbage etc. Her måtte vi sige: Vi har hørt det, du har sagt. Vi har taget dit synspunkt op, og har drøftet det. Alligevel har vi i menighedsrådet besluttet noget andet. Et eksempel er brugen af sang- og liturgiark. Nogle savner at have salmebogen i hånden. Men vi har oplevet, at når vi fortæller, at sangarkene er en hjælp for mennesker, der ikke er så vant til at komme i kirke (her) – og en hjælp for alle, fordi vi fra gang til gang beslutter, hvilke salmer vi står op til, eller hvilke små ændringer, der måtte være - ja, så kan de aller fleste leve med ændringen (eller: at den ændring, de ønsker, ikke sker). For vi har først og fremmest alle ønsket om, at vores gudstjeneste må være levende og gæstfri.

Vi har nu en søndags-liturgi, som ligger nogenlunde fast, selvom der kan være mindre ændringer. Men vores samtale om og arbejde med gudstjeneste fortsætter. Nu er der nemlig mange i menigheden, der har fået både en grundlæggende viden om liturgi, og lyst til at tale og arbejde med. Vi har fundet ud af, at gudstjeneste..... det er noget vi arbejder frem sammen.